

Alkoholio kontrolės politikos tikslo apibrėžties ir mažmeninės prekybos licencijavimo problematika Lietuvoje

Ilona Tamutienė, Milda Graužinė

Vytauto Didžiojo universitetas
S. Daukanto g. 28, LT 44248 Kaunas

crossref <http://dx.doi.org/10.5755/j01.ppa.12.3.5292>

Anotacija. Straipsnyje, remiantis mokslinės literatūros, teisės aktų bei antrinių statistinių duomenių analize kritiškai vertina tai, kaip alkoholio kontrolės politikos tikslas susietas su alkoholio keliamo žala, kaip mažmeninė prekyba alkoholiu licencijuojama siekiant mažinti prekybos alkoholiniais gėrimais tvarkos pažeidimus ir alkoholio vartojimo keliamą žalą. Atliekant tyrimą, daromos išvados, jog alkoholio kontrolės tikslas ir principai Lietuvoje turi būti iš esmės išnagrinėti ir naujai apibrėžti, susiejant juos su nusikalstamumo prevencija, nesaugumo mažinimu kaimynystėse ir keliuose, socialinės žalos mažinimu privačioje erdvėje. Taikydamos nacionalinę alkoholio kontrolės politiką, savivaldos institucijos turi vykdyti tik administracinę funkciją – mažmeninės alkoholio prekybos licencijavimą, rekomenduojamo pobūdžio alkoholio kontrolės politikos formavimas vykdomas pavienėse savivaldybėse. Licencijos kaip priemonė mažinti alkoholio keliamą žalą visiškai nepanaudojamos, nes nėra ribojamas jų skaičius, o sankcijos, susijusios su licencijomis, per menkai susietos su piktnaudžiavimo alkoholiu keliamo žala.

Raktažodžiai: alkoholio kontrolės politika, alkoholio mažmeninė prekyba, licencijavimas.

Keywords: alcohol control policy, alcohol retail, licensing.

Įvadas

2011 m. vienas 15 metų ir vyresnis Lietuvos gyventojas suvartojo 14,1 litro legalaus absoliutaus (100 proc.) alkoholio, atitinkamai 1 ir 1,2 litro daugiau nei 2010 m. Lyginant 2011 m. su 2010 m., alkoholinių gėrimų gamyba padidėjo 4,3 proc., mažmeninė kaina sumažėjo 1,1 proc. [34]. Policijos departamento prie LR vidaus reikalų ministerijos duomenimis, 2011 m. 77 proc. nužudymų žudikas įvykdė būdamas apsvaigęs alkoholiu [31]. Piktnaudžiavimas alkoholiu yra pagrindinė priežastis, dėl kurios vaikai netenka tėvų globos, tampa girtaujančių tėvų smurto aukomis, patys pradeda anksti ir rizikingai vartoti alkoholinius gėrimus [35]. 2008 m.

LR ūkio ministerijos užsakymu Lietuvoje buvo atlikta alkoholio (ir kitokio save žeidžiančio elgesio) įtaka šalies ekonomikai, kuri atskleidė neigiamą alkoholio vartojimo poveikį, taigi ir ekonominį. Autoriai nustatė, kad vien dėl alkoholio vartojimo Lietuva gali patirti 1,6–5,5 proc. BVP, t. y. 1 570 219 584–5 397 629 820 litų ekonominę žalą [5]. 2011 m. akcizų už etilo alkoholį ir alkoholinius gėrimus buvo gauta 775 936 000 Lt, kas yra gerokai mažiau nei prognozuojama žala ūkiui. Nepaisant to, Lietuvoje nuo pat alkoholio licencijavimo sistemos atsiradimo išduodamų licencijų prekiauti alkoholiu nuolat daugėja [28]. Mažmeninės prekybos licencijavimas yra vienas iš valstybės galios priemonių, kurios padeda valdyti socialinę žalą, susijusią su piktnaudžiavimu alkoholiu [4, 7, 10, 39]. Užsienio šalyse yra vertinamas alkoholio kontrolės priemonių, tarp jų ir licencijavimo, efektyvumas, atsižvelgiant į nusikalstamumo, prievartos, socialinės betvarkės rezultatus, sergamumo, autoavarijų, mirčių ir kitus rodiklius, susijusius su alkoholio vartojimu [19, 22, 1, 8, 30]. Lietuvoje studijų apie alkoholio kontrolę mažai [5, 35, 36, 37] yra, o apie alkoholio kontrolės tikslų vertinimą, prekybos alkoholiu licencijavimą iš viso nėra. Į klausimą, kokią įtaką alkoholio mažmeninės prekybos licencijavimas turi alkoholio keliamos žalos mažinimo valdymui Lietuvoje, nėra atsakyta. Todėl šio straipsnio objektas yra alkoholio vartojimo keliamos žalos valdymas taikant alkoholio licencijavimo politiką. Tyrimo tikslas – analizuojant alkoholio kontrolės politikos tikslą, mažmeninės prekybos licencijavimo reglamentavimą, nustatyti kliūtis, trukdančias valdyti su alkoholio vartojimu susijusią žalą. Tikslui pasiekti formuluojami tokie uždaviniai: išanalizuoti alkoholio kontrolės tikslų apibrėžtį ir jų integravimą į licencijavimo reglamentavimą; ištirti, ar mažmeninės prekybos alkoholiu licencijavimas panaudojamas piktnaudžiavimo alkoholiu keliamai žalai mažinti. Straipsnyje taikomi teisės aktų ir literatūros, antrinių statistinių duomenų analizės metodai.

Alkoholio licencijavimo politikos įgyvendinimo analitinis modelis

Šio straipsnio analizė remiasi licencijavimo politikos įgyvendinimo teoriniu modeliu (1 pav.), kurį sudaro politikos tikslai ir principai, licencijavimo reglamentavimas bei kontrolė ir sankcijų už pažeidimus elementai. Minėti elementai glaudžiai susiję tarpusavyje. Centrinio ir vietinio lygmeniu apibrėžti alkoholio kontrolės tikslai ir principai yra pagrindas alkoholio kontrolės sistemai kurti.

Licencijavimo tikslai ir principai atspindi valstybės poziciją alkoholio pardavimų kontrolės atžvilgiu. Dažniausiai šie tikslai ir principai yra platesnės alkoholio kontrolės konteksto dalis. Ši pozicija gali apsiriboti tik techniniais reikalavimais prekybai ir nebūti susieta su alkoholio vartojimo keliamą žala. Tačiau suformulavus aiškius tikslus ir principus licencijos susijusios ne tik su alkoholio pardavimais, bet ir su žalingo alkoholio vartojimo mažinimu, visuomenės saugumu.

Licencijavimo reglamentavimas labai glaudžiai susijęs su alkoholio politikos tikslais ir principais. Jei alkoholio politikos pagrindinis tikslas yra tik alkoholio pardavimų reguliavimas ir akcizų surinkimas, tuomet mažmeninės prekybos licencijose bus įtvirtinti reikalavimai, susiję su techniniais reikalavimais patalpoms,

alkoholio pakuotėms, pardavimų pobūdžiu (išsineštinai ar vartoti vietoje) ir pan. Jei tarp pagrindinių tikslų yra visuomenės sveikata ir saugumas, tuomet trumpinamas pardavimų laikas [24], ribojamas pardavimo vietų tankis, t. y. licencijų išdavimas tam tikroje teritorijoje, atsižvelgiant į gyventojų skaičių ar geografinį vienetą [9,4]. Pavyzdžiui, Škotijoje licencijose reglamentuojama alkoholių pardavimų tipas ir kiekis, pardavimo valandos ir pardavimo sąlygos. Licencijavimo vaidmuo yra valdyti pardavimus, kad būtų mažesnė alkoholio vartojimo keliamo žala. Nuo 2010 m. alkoholio pardavimo sąlygos dar labiau sugriežtintos, nes draudžiama daryti finansines nuolaidas alkoholiniams gėrimams, ribojamas pardavimų skatinimas, prekybininkai įpareigoti plėtoti atsakingą prekybą alkoholiu. Neužtikrinus minėtų priemonių, atsiranda teisinė atsakomybė su įvairiomis sankcijomis [20].

1 pav. Alkoholio licencijavimo politikos įgyvendinimo analitinis modelis

Šaltinis: Sudaryta autorių pagal [11, 21]

Kontrolė ir sankcijos už licencijose numatytų nuostatų pažeidimus yra esminiai dalykai siekiant sumažinti su alkoholiu susietą žalą [2]. Pavyzdžiui, dėl alkoholiu apsvaigusių asmenų elgesio policija gauna labai daug esminių iškvietimų, tačiau ji nepakankamai informuota apie galimybes panaudoti licencijas kaip drausminimo priemonę arba tokia galia jai iš viso nesuteikta [6]. Policija dažniausiai įtraukiama tik į smurtinio alkoholio vartotojų elgesio reguliavimą [3]. Tačiau, jei alkoholio prekybininkai neįpareigoti susieti su atsakinga alkoholio prekyba, policija neturi pakankamų priemonių jų paveikti. Teigiama, kad kontrolės priemonės atgraso nuo įstatymo pažeidimų, jei atitinka tris sąlygas: 1) yra suvokiama, kad pažeidimas bus atskleistas ir sankcionuotas; 2) sankcija bus pritaikyta greitai; 3) yra suvokiamas bausmės griežtumas [14]. Taigi licencija kaip drausminimo priemonė, kuria naudojasi

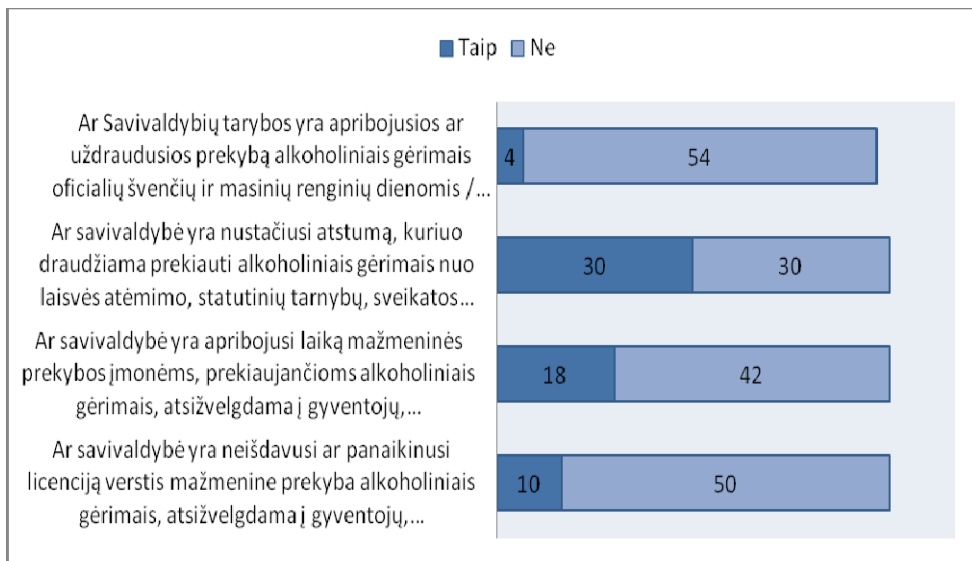
valstybė, kad užtikrintų visuomenės interesą, turi būti ne tik išduota, bet kontroliuojančios institucijos turi būti įgalintos jomis disponuoti, t. y. už pažeidimus skirti baudas, sustabdyti ar net panaikinti licenciją.

Alkoholio kontrolės tikslas ir principai vykdant licencijavimą

Teigiama, kad gerosios praktikos reguliavimui visų pirma reikalingas aiškus tikslas ir rezultatas [21]. Alkoholio kontrolės įstatymas, numatydamas, kad savivaldybės turi formuoti ir įgyvendinti mažmeninės prekybos alkoholiu licencijavimo politiką, ją apriboja savivaldybėms suteiktomis teisėmis: savivaldybių tarybos turi teisę riboti ar uždrausti prekybą alkoholiniais gėrimais švenčių ir masinių renginių dienomis; atsižvelgdamos į prekybos alkoholiniais gėrimais vietą, gyventojų, bendrijų ir jų atstovų, visuomeninių organizacijų ar kitų institucijų raštu pateiktą nuomonę, policijos komisariatų pasiūlymus, turi teisę riboti laiką, kuriuo leidžiama prekiauti alkoholiniais gėrimais, neišduoti licencijos verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais; gali tvirtinti vietines alkoholio kontrolės programas. Alkoholio kontrolės įstatymas savivaldybes įpareigoja vykdyti mažmeninės prekybos alkoholio kontrolės licencijavimą. Vyriausybės patvirtintose licencijavimo taisyklėse [18] tikslas nėra apibrėžtas. Kadangi licencijavimas yra viena iš alkoholio kontrolės politikos priemonių, todėl reikia analizuoti bendrą alkoholio kontrolės tikslą, kuris apibrėžiamas taip: „*alkoholio kontrolės tikslas yra mažinti bendrąjį alkoholio suvartojimą, jo prieinamumą, ypač nepilnamečiams, piktnaudžiavimą alkoholiu, jo daromą žalą sveikatai ir ūkiui, nustatyti teisės gaminti, parduoti, įvežti, importuoti ir eksportuoti šiame Įstatyme reglamentuojamus alkoholio produktus suteikimo ūkio subjektams teisinius pagrindus*“ [16]. Šį tikslą galima interpretuoti įvairiai. Viena vertus, tikslas iš dalies orientuotas į visuomenės sveikatą ir žalą ūkiui, antra vertus, nukreiptas į alkoholio gamybos, prekybos, importo ir eksporto reglamentavimą. Aptariant pagrindinę tikslo dalį, susietą su alkoholio vartojimo mažinimu, galima teigti, kad alkoholio vartojimo ir prieinamumo, piktnaudžiavimo alkoholiu mažinimo siekis paliktas *per se*, t. y. nėra aiškių sąsajų su alkoholio keliamo žala: nusikalstamumu, betvarke, viešuoju nesaugumu, be žalos sveikatai ir ūkiui. Šiuo atveju visuomenės sveikatos tikslas lieka neaiškus, o apie visuomenės saugumą, nusikalstamumo ir betvarkės prevenciją nėra nė užuominų. Problema neišsprendžiama ir apibrėžiant valstybės alkoholio kontrolės politikos principus: mokesčiais mažinti alkoholinių gėrimų prieinamumą; valstybinio reglamentavimo priemonėmis užtikrinti valstybės alkoholio kontrolės, gyventojų sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo, nepilnamečių švietimo programų finansavimą ir kita [16]. Kadangi alkoholis nėra įprastinė prekė, o žalingas vartojimas kelia ne tik sveikatos problemas, bet ir socialinę žalą: vaikų nepriežiūra, skyrybos, smurtas, viešasis nesaugumas ir kt. [2], todėl ir yra reikalingas antrosios įstatymo tikslo dalies, t. y. gamybos ir prekybos reglamentavimas, prieinamumo mažinimas. Pagrindinis alkoholio kontrolės tikslo ir principų apibrėžties trūkumas yra nepakankamai aiški tikslo formuluotė bei alkoholio kontrolės tikslo atskyrimas nuo visuomenės saugumo intereso. Kaip pavyzdį galima pateikti, jog Anglijoje ir Velse alkoholio licencijavimo sistema remiasi keturiais fundamentaliais

principais: nusikaltimų ir betvarkės prevencija; viešojo triukšmo prevencija; viešo saugumo prevencija; vaikų apsaugos nuo žalos prevencija [11]. Taikant šiuos principus, licencijavimas susietas su alkoholio pardavimais ir žalingo vartojimo mažinimu. Vietos valdžia įpareigota laikytis minėtų principų, jais remiantis formuoti vietinę alkoholio licencijavimo politiką ir ją peržiūrėti kas trejus metus. Mažmeninės prekybos alkoholiu licencijos gavėjas įsipareigoja laikytis minėtų principų [11]. Panaši padėtis yra ir Škotijoje, kur greta Anglijoje ir Velse iškeltų keturių tikslų yra integruotas ir penktasis tikslas – visuomenės sveikatos gerinimas ir apsauga. Škotijoje licencijavimo tarybos turi formuoti licencijų politiką, atsižvelgdamos į iškeltus tikslus bei formavimą įtraukti visuomenės sveikatos atstovus. Škotijos alkoholio kontrolės strategijoje licencijavimas įvardytas kaip pagrindinis mechanizmas, padedantis mažinti žalingą alkoholio vartojimą ir keliamą žalą [20]. Lietuvoje mažmeninės prekybos licencijų turėtojai turi laikytis Alkoholio kontrolės įstatymo ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių prekybą alkoholiu, privalo pateikti teisingą informaciją pareigūnams, laikytis licencijoje nustatytų sąlygų, licencijų išdavėjus informuoti apie, maisto tvarkymo pažymėjimo ir kitus pasikeitimus, susijusius su licencijoje numatytais sąlygomis [16].

Norint, kad licencijavimo mechanizmas padėtų užtikrinti visuomenės sveikatą ir saugumą, reikia ne tik aiškiai suformuluoti tikslus, bet ir pasirinkti atitinkamas priemones efektyviam tikslui pasiekti. Tokios priemonės, kurias valdo centrinė valdžia ar savivaldos politikai, dažniausia yra pardavimo laiko ir vietų, parduodamo alkoholio kiekio ribojimai susiejant juos su kontrolės šerdimi – licencijomis. Šios priemonės yra ir Lietuvoje, tačiau nesusiejamos su visuomenės saugumo privačioje ir viešojoje erdvėje valdymu, nusikaltimų ir betvarkės prevencija, vaikų nepriežiūra ir kitomis socialinėmis problemomis. Licencijavimas orientuotas tik į techninį mažmeninės prekybos sąlygų reglamentavimą. Kaip pateikta 2 pav., iš savivaldybėms rekomenduojamos formuoti ir vykdyti alkoholio kontrolės priemonių mažiausiai pasinaudojama šia – alkoholiniai gėrimai uždraudžiami masinių renginių metu. Tą padariusios teigia tik 4 savivaldybės. Kas antra savivaldybė yra apribojusi prekybos alkoholiniais gėrimais atstumą nuo laisvės atėmimo vietų, statutinių tarnybų, sveikatos priežiūros ir ugdymo įstaigų bei maldos namų. Atsižvelgiant į gyventojų, visuomeninių organizacijų ir kitų institucijų nuomonę, tik 10 savivaldybių yra neišdavusios mažmeninės prekybos alkoholiu licencijų ar panaikinusios jas. Galima teigti, kad rekomendacinio pobūdžio alkoholio kontrolės politika, susieta su žalos mažinimu bendruomenėje, savivaldos lygmeniu disponuojant mažmeninės prekybos licencijas nepanaudojama. Teigiama, kad moralinė logika, motyvuojanti licencijuoti alkoholį, negali būti atskirta nuo tvarkos ir saugumo. Su alkoholio kontrole susijusios reformos vykdomos, kad būtų užtikrinta socialinė tvarka, dvasios pakilimas ir visuomenė gerovė [15]. Tokio pobūdžio reforma Lietuvoje yra būtina.

2 pav. Rekomenduojamų alkoholio kontrolės politikos priemonių taikymas savivaldybėse (N =60).

Šaltinis: Sudaryta autorių pagal [27].

Atsižvelgiant į savivaldos lygmens rekomenduojamo pobūdžio alkoholio kontrolės politikos priemonių taikymą, galima teigti, kad daugumos savivaldybių alkoholio kontrolės politika atitinka nacionalinę ir apsiriboja licencijavimo srityje priimtomis savivaldybės mažmeninės alkoholio prekybos licencijavimo taisyklėmis. Ši tezė toliau bus paaiškinta apžvelgus praktinio mažmeninės alkoholio prekybos licencijavimą.

Mažmeninės prekybos alkoholiu licencijavimas

Lietuvoje alkoholio mažmeninės prekybos licencijavimas yra paskirtas savivaldybėms, kurių veiklą prižiūri Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas (NTAKD). Kadangi alkoholio kontrolės įstatymas neįpareigoja savivaldybių vykdyti licencijavimo politikos, o tik įpareigoja nustatyti prekybos alkoholiniais gėrimais licencijų išdavimo tvarką ir ją paskelbti visuomenės informavimo priemonėmis, todėl daugelyje savivaldybių veikla apsiriboja tik licencijavimu [16].

Reikalavimai licencijavimo paslaugos gavėjams. Licencijavimas yra viena iš paslaugų, todėl įmonės, pageidaujantys prekiauti alkoholiu, turi kreiptis į licencijavimo skyrių. Paraiškoje nurodomi įmonės rekvizitai, licencijos rūšis, prekybos alkoholiniais gėrimais laikas, vieta, pardavimo būdas, įmonės veiklos rūšis (mažmeninė prekyba ar viešasis maitinimas), sandėlių, kuriuose bus laikomi ir iš kurių paskirstomi alkoholiniai gėrimai, adresai. Norint gauti licenciją, prie prašymo reikia pridėti daugelį dokumentų, įrodančių, kad jis turi sąlygas prekiauti alkoholiu.

Pirma, įmonė turi įrodyti, kad ji turi maisto tvarkymo įmonės statusą. Jį patvirtina valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos išduoto maisto tvarkymo įmonės patvirtinimo pažymėjimo kopija, kurioje užfiksuotas prekybos vietos arba viešojo maitinimo įstaigos statusas. Šis statusas lemia tai, kokiais alkoholiniais gėrimais bus leidžiama prekiauti. Jeigu tai stacionari prekybos vieta, galima prekiauti visų rūšių alkoholiniais gėrimais, jeigu tai paviljonas ar bet koks kitas kilnojamas statinys, – ne stipresniais nei 7,5 proc. stiprumo gėrimais. Bet to, įmonės statusas lemia ir prekybos laiką. Jeigu pažymėjime bus nurodoma, kad tai stacionari prekybos įmonė, alkoholiniais gėrimais bus leista prekiauti nuo 8 h ryto iki 22 h vakaro. Jeigu bus nuspręsta, kad įmonė atitinka visus viešojo maitinimo įstaigai keliamus reikalavimus, ji galės vykdyti prekybą ir po 22 h, tačiau su tam tikromis išlygomis.

Antra, įmonė turi įrodyti, kad prekyba alkoholiu nurodytoje vietoje nepažeidžia Alkoholio kontrolės įstatymo 18 str. 3 punkto reikalavimų (šis punktas numato prekybos vietos ir laiko draudimus). Tai patvirtina prie prašymo licencijai gauti pridėta seniūno žyma.

Trečia, jei įmonė siekia leidimo vykdyti prekybą alkoholiu gyvenamajame name (daugiabutyje), ji turi pateikti ir to namo savininkų bendrijos susirinkimo (valdybos) arba (jeigu ši bendrija neįsteigta) gyvenamojo namo patalpų savininkų ir neprivatizuotų butų nuomininkų daugumos sutikimą (kuriame ji pasirašę asmenys gali nurodyti prekybos alkoholiniais gėrimais laiką). Šis sutikimas nepateikiamas tik tuomet, jeigu prieš tai šiame gyvenamajame name tose pačiose patalpose veikusi įmonė turėjo licenciją verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais ir galiojant licencijai nebuvo pagrįstų to namo gyventojų skundų, nesikeičia nei įmonės darbo laikas, nei alkoholinių gėrimų pardavimo būdas.

Ketvirta, įmonė turi pateikti papildomus dokumentus, jei tokie nurodyti savivaldybės tarybos patvirtintame licencijų išdavimo tvarkos apraše [17]. Išanalizavus Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos mažmeninės prekybos alkoholiu tvarkos aprašus, nustatyta, kad papildomi dokumentai yra įmonės registravimo pažymėjimo ir įstatų (nuostatų) kopija, patalpų teisinės registracijos (kai prekybos vieta yra įmonei ar įmonės savininkui priklausančiose patalpose) ir nuomos sutarties (jeigu prekybos vieta yra įmonei nepriklausančiose patalpose) kopijos, taip pat sandėlių, kuriuose bus laikomi alkoholiniai gėrimai, nuomos sutarčių (jeigu patalpos nuomojamos) nuorašai ir sandėlių teisinės registracijos dokumentų kopijos (kai gėrimai laikomi ne prekybos vietoje) [12, 13, 38]. Atsižvelgiant į NTAKD surinktus duomenis, galima teigti, kad dauguma savivaldybių į alkoholio mažmeninės prekybos licencijavimo reglamentavimą papildomų priemonių nėra įtraukusios [27].

Reikalaujamų sąlygų patikrinimas ir sprendimo išduoti licenciją arba jos neišduoti priėmimas. Gavusi įmonės, pageidaujanties prekiauti alkoholiu, prašymą savivaldybės vykdomoji institucija tikrina, ar įmonė atitinka visas prekybos alkoholiu reglamentavimo sąlygas, ar neturi mokesstinės nepriemokos Lietuvos Respublikos valstybės biudžetui arba savivaldybių biudžetams ir fondams, į kuriuos mokamus mokesčius administruoja Valstybinė mokesčių inspekcija, ar įmonė nėra skolinga Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetui, ar vykdo įsipareigojimus muitinei (kai įmonė nori įsigyti licenciją verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais

parduotuvėje, kuriai uždėtas muitas), ar nėra gauta kontroliuojančiųjų valstybės priežiūros ir teisėsaugos institucijų pastabų dėl įmonės veiklos. Tikrinama, ar įmonei išduotas maisto tvarkymo subjekto patvirtinimo pažymėjimas. Licencijas išduodanti institucija turi patikrinti įmonės, pateikusios paraišką gauti licenciją, registravimo faktą patvirtinančius ir kitus jos registravimo duomenis Juridinių asmenų registro tvarkytojo interneto svetainėje [18]. Patikrinus visus dokumentus bei duomenis ir nustatčius, kad pareiškėjas atitinka visas reikalingas sąlygas ir galima jam suteikti licenciją prekiauti alkoholiu, pareiškėjui nurodoma susimokėti valstybės numatytą rinkliavą už licencijos išdavimą ir pateikti mokėjimo patvirtinimą [18]. Numatyta rinkliava už licenciją verstis mažmenine prekyba yra 1300 Lt [17]. Tai vienkartinė įmoka, nes licencijos išduodamos neterminuotam laikui. Visas licencijos išdavimo procesas negali trukti ilgiau nei 30 dienų nuo dokumentų, kurių reikia licencijai išduoti, pateikimo savivaldybės įgaliotam skyriui. Jei per nurodytą laiką savivaldybė neišduoda licencijos, tariama, kad ji išduota. Institucija, išdavusi licenciją, privalo apie tai viešai paskelbti savo interneto svetainėje [18]. Jei bus nuspręsta neišduoti licencijos, administracijos direktorius apie tai per 30 dienų nuo visų dokumentų priėmimo praneša pareiškėjui raštu ir nurodo atsisakymo išduoti licenciją priežastis. Atsisakyti išduoti licenciją galima tuomet, jeigu pateikiami neteisingi duomenys, įmonė turi įsiskolinimų valstybinėms įstaigoms, jei yra įsiteisėjęs teismo sprendimas dėl nelegalaus ar falsifikuoto alkoholio apyvartos įmonėje arba jeigu įmonės steigėjai ar vadovai buvo bausti už alkoholio pardavimą, nes neturėjo licencijos ir nuo to pažeidimo laiko nepraejo penkeri metai, taip pat ir už kitus mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais tvarkos pažeidimus [16].

Alkoholio kontrolės vykdymas naudojant mažmeninės prekybos licencijas. Vykdydamos licencijavimą, valstybės turi potencialiai galingą priemonę – reguliuoti alkoholio rinkas ir mažinti alkoholio keliamą žalą. Taigi pastebėjusi įstatymo pažeidimus, valstybė gali sustabdyti, modifikuoti ar panaikinti licencijas [39]. Lietuvoje licencijų turėtojai privalo laikytis Alkoholio kontrolės įstatymo ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių prekybos alkoholio produktais tvarką, atsiskaitymą, mokesčių mokėjimą, taip pat privalomųjų higienos ir kokybės reikalavimų, kurių nesilaikant gali būti skiriamos administracinės baudos, sustabdomos licencijos arba jos panaikiamos. Ekonominė sankcijų už alkoholio įstatymo pažeidimus galia – jų griežtumas ir praktinė kontrolė. Alkoholio kontrolės valdymo galia, naudojantis mažmeninės prekybos licencijomis kaip priemone, yra suteikta savivaldybių institucijoms, atsakingoms už licencijavimą. Kaip jos vykdo savo funkcijas, prižiūri Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas. Priimdami sprendimus dėl mažmeninių licencijų sustabdymo ar panaikinimo, savivaldybių administracijos licencijavimo padaliniai remiasi faktais, kuriuos pateikia Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba, Valstybinė mokesčių inspekcija, policija. Įstatymiškai apibrėžtos sankcijos ir kontroliuojančioms institucijoms suteikta teisė jas taikyti yra alkoholio mažmeninės prekybos kontrolės galios indikatoriai.

Ekonominės sankcijos už mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais sąraše pateiktos administracinės baudos ir disponavimas licencijų sustabdymu, keitimu ar net

panaikinimu. Tačiau šių sankcijų tikslas yra ne tik suteikti kontroliuojantiems pareigūnams galias, kad jie kovotų su prekybos tvarkos pažeidėjais, bet ir bendrai siekti alkoholio kontrolės įstatyme numatyto tikslo – mažinti alkoholio vartojimą, piktnaudžiavimą alkoholiu, prieinamumą nepilnamečiams. Kad pardavėjai nepažeidintų nustatytos tvarkos, M. Kleiman ir B. Kilmer teigimu, turi būti tenkinamos trys esminės sąlygos: pažeidimas suvoktas, bus atskleistas, bausmė griežta ir taikytina greitai. Taip optimizuota kontrolės sistema veikia ne tik pašalinant konkrečius pažeidimus, suteikiant kontroliuojantiems pareigūnams galios priemones (baudas, licencijos sustabdymą, jos panaikinimą), bet ir prevenciškai, atgrasančiai nuo pažeidimų [14].

Alkoholio kontrolės įstatymas labiausiai numato ekonomines sankcijas už techninius prekybos alkoholiu pažeidimus, t. y. alkoholio laikymą ir pardavimą ne toje vietoje ir ne tuo laiku, kaip nurodyta licencijoje, alkoholio produktų saugos ar kokybės reikalavimų laikymą ir pardavimą neturint šiai veiklai atitinkamos licencijos, nepranešus apie prekybos sąlygų, vadovų pasikeitimus ir kitus įpareigojimus. Alkoholio kontrolės įstatymo tikslas – mažinti alkoholio prieinamumą nepilnamečiams ir piktnaudžiaujantiems alkoholiu asmenims, draudžiama šioms grupėms parduoti alkoholinius gėrimus. Šie draudimai nėra rašomi į licencijas, bet prekybininkai privalo jų laikytis. Už pardavimus nepilnamečiams yra numatyta nuo 1000 iki 3000 Lt administracinė bauda, o pažeidus šį reikalavimą bausmė gali būti griežtinama – panaikinama licencija prekiauti alkoholiniais gėrimais. Pardavimai neblaiviems asmenims susieti su mažesnėmis sankcijomis, t. y. bauda nuo 500 iki 2000 Lt, kai baudžiama pirmąkart ir, jei pažeidžiamas šis reikalavimas pakartotinai per dvejus metus, bauda padidinama nuo 2000 Lt iki 5000 Lt. Su sankcijomis licencijos atžvilgiu pardavimas neblaiviems asmenims nesiejamas. Remiantis M. Kleiman ir B. Kilmer teorinėmis išvalgomis, alkoholio pardavimai nepilnamečiams yra baudžiami, t. y. kontroliuojantys pareigūnai turi realias drausminimo priemones, tačiau, ar jomis bus pasinaudota, priklauso nuo praktinio kontrolės aspekto [14]. Draudimas parduoti alkoholį neblaiviems asmenims neįgalina kontroliuojančių pareigūnų naudoti drausminančių priemonių, darančių įtaką licencijai. Kitose šalyse yra numatyta atsakomybė prekybininkams net ir už neblaivių asmenų padarytą žalą, pavyzdžiui, autoavariją, jei bus įrodyta, kad žalą padarė neblaivus asmuo, pirkęs alkoholinių gėrimų konkrečioje pardavimo vietoje [32].

Lietuvoje administracinės baudos už mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais pažeidimus, susijusius su reikalavimais, pakuotei, įsigijimui, patalpoms, pardavimams, dokumentacijai, produktų saugai ir kokybei, svyruoja nuo 500 iki 50 000 Lt. Už alkoholio saugos ir kokybės reikalavimų pažeidimus, neturint šiai veiklai atitinkamos licencijos, baudžiama nuo 1000 iki 50 000 Lt bauda, kurią skiria Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba. Šios tarnybos aptikti pažeidimai gali būti susieti ir su licencijos sustabdymu ar atėmimu. Licencijoje nustatytų mažmeninės prekybos sąlygų, pavyzdžiui, vietos, pardavimo laiko, pažeidimai gali būti baudžiami 500 iki 2000 Lt bauda, o už šių reikalavimų pažeidimą, padarytą pakartotinai per dvejus metus nuo baudos paskyrimo, – nuo 2000 iki 5000 Lt bauda. Baudą skiria Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas ir policija. Tai gali būti siejama ir su tuo, kad

panaikinamas licencijos galiojimas verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais toje prekybos vietoje, kurioje nustatytas pažeidimas, ir neišduodama nauja licencija vienerius metus nuo licencijos galiojimo panaikinimo dienos. Didžiausios baudos numatytos už alkoholio prekybos skatinimą – nuo 1000 iki 100 000 Lt [16]. Konkretus skiriamos baudos dydis nustatomas atsižvelgiant į pažeidimo pobūdį ir atsakomybę lengvinančias ar sunkinančias aplinkybes. Jeigu yra atsakomybę lengvinančių aplinkybių, baudos dydis mažinamas nuo vidurkio iki minimumo, jeigu yra atsakomybę sunkinančių aplinkybių, baudos dydis didinamas nuo vidurkio iki maksimumo. Jeigu yra atsakomybę lengvinančių ir sunkinančių aplinkybių, bauda skiriama atsižvelgiant į jų skaičių ir reikšmingumą. Baudos dydžio mažinimas ar didinimas motyvuojamas institucijos, skiriančios baudą. Atsakomybę lengvinančiomis aplinkybėmis yra tai, kad padarę pažeidimą asmenys savo noru užkirto kelią žalingoms pažeidimo pasekmėms, padėjo kompetentingoms institucijoms atliekant tyrimą, atlygino nuostolius ar pašalino padarytą žalą. Skirianti baudą institucija gali pripažinti atsakomybę lengvinančiomis aplinkybėmis ir kitas alkoholio kontrolės įstatyme nenurodytas aplinkybes [16].

Atsižvelgiant į baudų intervalą, lengvinančių ir sunkinančių aplinkybių apibrėžimą, galima daryti prielaidą, kad įstatymiškai baudą skiriantys pareigūnai gali labai laisvai priimti sprendimą dėl baudos dydžio. Galima daryti prielaidą, kad tai turi įtaką ir drausminamųjų asmenų suvokimui apie bausmės griežtumą. Kalbant apie drausminančių priemonių skyrimo terminus, įstatymas įpareigoja bylas nagrinėti ir baudas skirti ne vėliau kaip per mėnesį nuo pažeidimo nustatymo dienos, tačiau ne vėliau kaip per 3 metus nuo pažeidimo padarymo dienos, o esant trunkamam pažeidimui – per 3 metus nuo jo paaikšėjimo dienos. Licencijų sustabdymas ar panaikinimas neatleidžia nuo paskirtų baudų. Mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais įmonės, kurioms dėl prekybos tvarkos pažeidimų panaikintos licencijos, dėl naujų licencijų gali kreiptis po metų. Jei pažeidimai susietis su kontrabanda, falsifikuotais produktais, licencijos panaikinamos be teisės kreiptis naujos licencijos [16].

Apibendrinant galima teigti, kad mažmeninę alkoholinę prekybą prižiūrinčios ir kontroliuojančios institucijos gali naudoti lanksčias ekonomines sankcijas, t. y. baudas ir išpėjimus apie licencijų stabdymą, naikinimą, taip pat griežčiausias ekonomines sankcijas – panaikinti licenciją. Licencijas išduoda ir naikina savivaldybių administracijos, todėl jų galia mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais srityje yra labai svarbi.

Išvados

1. Dabartinė alkoholio kontrolės politika įpareigoja savivaldos institucijas vykdyti tik administracinę funkciją – licencijuoti mažmeninę alkoholio prekybą. Alkoholio kontrolės politikos formavimo funkcija, pavyzdžiui, laiko, vietos apribojimai, yra rekomendacinio pobūdžio, todėl tai vykdoma tik pavienėse savivaldybėse. Savivaldybių tarybos nėra įpareigosotos vykdyti alkoholio kontrolės politiką, kartu ir jos stebėseną.

2. Licencijavimo reglamentavimas yra susietas su techniniais reikalavimais alkoholinių gėrimų kokybei ir saugumui, prekybos aplinkai (laikymo vietos, pardavimo vietos, pardavimų pobūdis, laikas, gėrimų tipas), mokestinių įsiskolinimų valstybės ir savivaldybių biudžetams nebuvimu. Bendruomenės interesui atstovauja tik bendrijos, reikalaujama gyventojų sutikimo, jei prekybos vieta yra daugiabutyje. Licencijų verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais skaičius neribojamas, jų išdavimas neterminuotam laikui yra kliūtis alkoholio keliamai socialinei žalai valdyti.

3. Licencijos sustabdymas, panaikinimas yra siejama su techninių reikalavimų, licencijose įrašytų sąlygų pažeidimu, tačiau ne su nusikalstamumu, triukšmu, betvarke ar kita žala, susieta su alkoholinių gėrimų prekyba. Alkoholinių gėrimų pardavimo nepilnamečiams ir neblaiviems asmenims draudimas yra susietas su alkoholio keliamos žalos mažinimu, tačiau sankcijos yra numatytos tik už pardavimus nepilnamečiams. Pardavimai neblaiviems asmenims yra susieti su administracinėmis baudomis, bet ne su disponavimu licencija. Disponavimas licencijomis kaip drausminimo priemone nepakankamai panaudojamas, to neįpareigoja ir įstatymas.

4. Siekiant sumažinti su alkoholio vartojimu susijusią žalą, būtina alkoholio kontrolės reforma, kuri remtųsi mokslu pagrįstomis priemonėmis, efektyviai mažinančiomis piktnaudžiavimą alkoholiu ir su tuo susijusią socialinę žalą. Todėl rekomenduojama, kad LR Seimas sudarytų komisiją alkoholio kontrolės reformos projektui parengti ir apsvaistę jį patvirtintų. Reformos projekte turėtų būti integruota: naujai apibrėžtas ir su alkoholio vartojimo keliamos socialinės žalos mažinimu susietas tikslas; savivaldybių įpareigojimas vykdyti alkoholio kontrolės politiką ir periodiškai ją išnagrinėti; mažmeninės prekybos licencijavimas susietas ne tik su techniniais reikalavimais prekybai alkoholiniais gėrimais, bet ir su saugumo, viešosios tvarkos, nusikalstamumo prevencijos užtikrinimu periodiškai atnaujinant licencijas verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais, licencijų ribojimą.

Literatūra

1. Anderson, P., Baumberg, B. *Alcohol in Europe. A public Health perspective. A report for the European Commission*. London: Institute of Alcohol Studies, 2006.
2. Babor, T. F., Caetano, R., Casswell, S. ir kt. *Alcohol: no ordinary commodity-research and public policy*. 2nd.ed. Oxford: Oxford University Press, 2010.
3. Briscoe, S., Donnelly, N. *Problematic licensed premises for assault in inner-Sydney, Newcastle and Wollongong*. The Australian and New Zealand Journal of Criminology, 2003, p. 36, 18–33.
4. Campbell, C. A., Hahn, R. A., Elder, R.; Brewer, R., Chattopadhyay, S., Fielding, J., Naimi, T. S., Toomey, T., Lawrence, B., Middleton, J. C. *The Effectiveness of Limiting Alcohol Outlet Density As a Means of Reducing Excessive Alcohol Consumption and Alcohol-Related Harms*. American Journal of Preventive Medicine. 2009, Vol. 37, No. 6, p. 556–569. <http://dx.doi.org/10.1016/j.amepre.2009.09.028>
5. Chomentauskas, G., Pūras, D., Dereškevičiūtė, E. *Nesaikingo alkoholio vartojimo neigiamos įtakos Lietuvos konkurencingumui mažinimo galimybių identifikavimas*, 2008. Prieiga internete: <http://www.humanstudy.lt/index.php?tid=5&sid=56> [žiūrėta 2013 04 16].

6. Doherty, S. J., & Roche, A. M. *Alcohol and licensed premises: Best practice policing. Adelaide*. SA: Australasian Centre for Policing Research, 2003.
7. Elder, R. W., Lawrence, B., Ferguson, A., Naimi, T. S., Brewer, R. D., Chattopadhyay, S. K., Toomey, T. L., Fielding, J. E. *The Effectiveness of Tax Policy Interventions for Reducing Excessive Alcohol Consumption and Related Harms*. American Journal of Preventive Medicine, Vol. 38, No. 2, 2010, p. 217–229. <http://dx.doi.org/10.1016/j.amepre.2009.11.005>
8. Graham, K., West, P. *Alcohol and crime: examining the link*. In N. Heather, T. J. Peters, T. Stockwell (eds). International Handbook of Alcohol Problems and dependence. West Sussex: John Wiley and Sons, Ltd, 2001.
9. Grubestic, T. H., Pridemore W. A. *Alcohol outlets and clusters of violence*. International Journal of Health Geographics, Vol. 10, No. 30, 2011. Prieiga internete: <http://www.ij-healthgeographics.com/content/10/1/30> [žiūrėta 2013 04 16].
10. Hahn R., A., Middleton, J. C., Elder, R., Brewer, R., Fielding, J., Naimi, T. S., Toomey, T. L., Chattopadhyay, S., Briana Lawrence, B., Carla Alexia Campbell. *Effects of Alcohol Retail Privatization on Excessive Alcohol Consumption and Related Harms*. American Journal of Preventive Medicine, Vol. 42, No. 4, C. A., 2012, p. 418–427.
11. Herring, Rachel, Thom, Betsy, Foster, John, Franey, Christine, Salazar, Claudia. *Local responses to the Alcohol Licensing Act 2003: The case of Greater London*. Drugs: education, prevention and policy, 15:3. 2008, p. 251–265. <http://dx.doi.org/10.1080/09687630801920641>
12. Kauno rajono savivaldybės taryba. Mažmeninės prekybos alkoholio produktais Kauno rajono savivaldybėje licencijavimo tvarkos aprašas. 2010 m. lapkričio 25 d. Nr. TS-429. Kauno rajonas. 10 punktą. Prieiga internete: <http://www.krs.lt/alfresco/guestDownload/direct/workspace/SpacesStore/13265c46-8fd9-4417-a2e5-105c4a234ed2/file5069.pdf> [žiūrėta 2013 04 10].
13. Klaipėdos miesto savivaldybės taryba. Sprendimas *Dėl mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais prekybos ir viešojo maitinimo įmonėse licencijų išdavimo tvarkos aprašo patvirtinimo*. 2009 m. gegužės 29 d. Nr. T2-237. Klaipėda. Prieiga internete: "<http://www.infolex.lt/klaipeda2/Default.aspx?Id=3&DocId=129322>"<http://www.infolex.lt/klaipeda2/Default.aspx?Id=3&DocId=129322>> [žiūrėta 2013 04 16].
14. Kleiman, M., Kilmer, B. *The dynamics of deterrence*. Proc. National Academy Science, USA 2009. 106 (34):14230 – 5. <http://dx.doi.org/10.1073/pnas.0905513106>
15. Levi, R., Valverde, M. *Knowledge on Tap: Police Science and Common Knowledge in the Legal Regulation of Drunkenness*. Law & Social Inquiry, No. 26, 2001, p. 819–846. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1747-4469.2001.tb00325.x>
16. Lietuvos Respublikos Alkoholio kontrolės įstatymas. 1995 m. balandžio 18 d. Nr. I-857. Aktuali 2012-09-01. Vilnius. Str. 181. Prieiga internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=430458 [žiūrėta 2013 04 16].
17. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas *Dėl konkrečių valstybės rinkliavos dydžių ir šios rinkliavos mokėjimo ir grąžinimo taisyklių patvirtinimo*. 2000 m. gruodžio 15 d. Nr. 1458. Aktuali 2013-03-29. Vilnius. Punktai 3.52–3.61. Prieiga internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=445235 [žiūrėta 2013 04 16].
18. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas *Dėl didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių ir mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais prekybos ir viešojo maitinimo įmonėse taisyklių patvirtinimo*. 2004 m. gegužės 20 d. Nr. 618. Aktuali 2011-04-03. Vilnius. Str. 31. Prieiga internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=395808 [žiūrėta 2013 04 16].

19. Lipton, R., Yang, X., Braga, A. A., Goldstick, J., Newton, M., Rura, M. *The Geography of Violence, Alcohol Outlets, and Drug Arrests in Boston*. American Journal of Public Health, 2013. <http://dx.doi.org/10.2105/AJPH.2012.300927>
20. MacNaughton, P., Gillan E. *Re-thinking alcohol licensing*. Glasgow: QuarkXPress(R). 2011.
21. Marsden Jacob Associates. *Identifying a framework for regulation in packaged liquor retailing*. Report prepared for the National Competition Council as part of the NCC Occasional Series. Melbourne, 2005.
22. McKinney, Christy, M., Caetano, R., Harris, Theodore, R., Ebama, Malembe, S. *Alcohol Availability and Intimate Partner Violence Among US Couples*. Alcoholism: Clinical & Experimental Research, Vol. 33, No. 1, 2009, p. 169–176. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1530-0277.2008.00825.x>
23. Meier, P., Brennan, A., O'Reilly, D., Purshouse, R., Taylor, K. *Independent Review of the effects of alcohol pricing and promotion*. Part A: Systematic Reviews. Sheffield: University of Sheffield, 2010.
24. Middleton, J. C., Hahn, R. A., Kuzara, J. L., Elder, R., Brewer, R., Chattopadhyay, S., Fielding, J., Naimi, T. S., Toomey, T., Lawrence, B. *Restricting Days of Alcohol Sales on Excessive Alcohol Consumption and Related Harms*. American Journal of Preventive Medicine, 2010, Vol. 39, No. 6, p. 575–589. <http://dx.doi.org/10.1016/j.amepre.2010.09.015>
25. Murdoch, D., Pihl, R. O., Ross, D. *Alcohol and crimes of violence: present issues*. International Journal of Addictions. 1990, 25: 1065–1081.
26. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas. Alkoholio vartojimas ir padariniai. Prieiga internete: <http://www.ntakd.lt/statistika#Denaturatas> [žiūrėta 2013 04 16].
27. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas. Alkoholio ir tabako kontrolės priemonių savivaldybėse įgyvendinimo apžvalga. Prieiga internete: www.ntakd.lt/files/kontrolė/savivaldybes_apzvalga.pdf. 2013 [žiūrėta 2013 04 16].
28. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas. Metinis pranešimas. Vilnius, 2012.
29. Norström T., Miller, T., Holder, H., Österberg, E., Ramstedt, M., Rossow, I., Stockwell, T. *Potential consequences of replacing a retail alcohol monopoly with a private licence system: results from Sweden*. Addiction, 2010, Vol. 105, p. 2113–2119. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1360-0443.2010.03091.x>
30. Parker, R. N., Luther, K., Murphy, L. *Availability, gang violence, and alcohol policy: Gaining support for alcohol regulation via harm reduction strategies*. Contemporary Drug Problems, 2007, Vol. 34. (4): 611–633.
31. Policijos Departamentas prie VRM. (2011). T. Babravičiaus pateikti duomenys. Asmeninis susirašinėjimas, 2013 03 20.
32. Rammohan, V., Hahn, R. A., Elder, R., Brewer, R., Fielding, J., Naimi, T. S., Toomey, T. L., Chattopadhyay, S. K., Zometa, C. *Effects of Dram Shop Liability and Enhanced Overservice Law Enforcement Initiatives on Excessive Alcohol Consumption and Related Harms*. American Journal of Preventive Medicine, 2011, Vol. 41, No. 3., p. 334–343. <http://dx.doi.org/10.1016/j.amepre.2011.06.027>
33. Rowe, S. C., Wiggers, J. H., Wolfenden, L. Francis, J. L. *Establishments Licensed to Serve Alcohol and Their Contribution to Police-Recorded Crime in Australia: Further Opportunities for Harm Reduction*. Journal of Studies on Alcohol and Drugs, No. 71, 2010, p. 909–916.

34. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos vyriausybės. Alkoholio vartojimas ir padariniai, 2012. Prieiga internete: <http://www.stat.gov.lt/lt/news/view?id=10109&PHPSESSID=bb2c0309e76279385990394d08a348c0> [žiūrėta 2013 03 02].
35. Tamutienė I., Civinskas R., Baltrušaitytė G., Reingardė J. *Pagalbos asmenims, sergantiems priklausomybės nuo alkoholio ligomis, priemonės ir sistema Lietuvoje*. Prieiga internete: <http://www3.lrs.lt/docs2/OPDJ00LW.PDF> [žiūrėta 2013 04 16].
36. Tamutienė, I. *Alkoholio kainos politika Lietuvoje 2000–2009 metais*. Vadyba, 2010, Nr.1 (17), p. 87–93.
37. Tamutienė, I. *Įrodymais grįstos alkoholio reguliavimo politikos priemonės ir jų taikumas Lietuvoje*. Viešoji politika ir administravimas, 2010, Nr. 33, p. 103–114.
38. Vilniaus miesto savivaldybės tarybos sprendimas. *Mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijavimo Vilniaus mieste tvarkos aprašas*. 2007 m. rugsėjo 12 d. Nr. 1-196. Vilnius. Prieiga internete: <http://www.vilnius.lt/vaktai/default.aspx?Id=3&DocId=30149664&KlasId=10> [žiūrėta 2013 04 16].
39. Wilkinson, C., MacLean, S. *Enforcement of liquor licence provisions: The introduction of civilian licence inspectors in Victoria*. *Drugs: education, prevention and policy*. 2013, Vol. 20, No. 1, p. 15–21. <http://dx.doi.org/10.3109/09687637.2012.676106>

Ilna Tamutienė, Milda Grauzinė

Alcohol Control Policy in Lithuania: Issues of Defining Purpose and Retail Licensing

Abstract

The purpose of this article is to identify interference that prevents to manage alcohol-related harm. Article analyses the purpose of alcohol control policy and it's connection with alcohol-related harm, and alcohol retail licensing. Article is based on scientific literature, law acts and statistical data. The main conclusion is that the definition of alcohol control policy purpose is not clear and the meaning of it is not connected with reduction of alcohol-related harm. It is necessary to revise and redefine the purpose by relating it with criminality prevention, safety in neighbourhoods and roads, reduction of social harm in private sphere. Now, the priority is given to the technical regulation of retail and production.

Alcohol control policy obliges local authorities to pursue only the administrative function – retail licensing. Local governments also have powers to form the alcohol control policy, for example, limit the time and places of selling alcohol. This function is recommendatory, so only a few local governments use it. City councils are not obliged to pursue the alcohol control policy and it's monitoring. Regulation of retail licensing is related with technical requirements for the quality and safety of alcohol. It's also connected with requirements for selling surroundings and debts for budgets of national and local governments. Whether the license will be suspended or abolished depends on violation of technical requirements and conditions that are written in license. It is not connected with criminality, noise or other alcohol-related harm. Prohibition of selling liquor for under-age and intoxicated persons is connected with reduction of alcohol-related harm, but sanctions are only for selling alcohol to under-age persons. Licensing is not used enough to discipline the sellers. More powers must be given to police in order to make bigger influence on retail licensing process because now the police is allowed to control only the criminality and the violation of public order that is made by intoxicated persons. It also controls liquor selling to under-age persons but it has no powers in retail licensing.

Iłona Tamutienė – Vytauto Didžiojo universiteto Politikos mokslų ir diplomatijos fakulteto viešojo administravimo katedros docentė, socialinių mokslų daktarė.

E. paštas: i.tamutiene@pmdf.vdu.lt

Milda Graužinė – Vytauto Didžiojo universiteto Politikos mokslų ir diplomatijos fakulteto Viešojo administravimo katedros bakalaurantė.

E. paštas: milda.grauzine@gmail.com

Iłona Tamutienė, Doctor of Social Sciences, is an Associate Professor at the Department of Public Administration, Political Science and Diplomacy Faculty, Vytautas Magnus University.

E-mail: i.tamutiene@pmdf.vdu.lt

Milda Graužinė, Bachelor of Public Administration at the Department of Public Administration, Political Science and Diplomacy Faculty, Vytautas Magnus University

E-mail: milda.grauzine@gmail.com

Straipsnis įteiktas redakcijai 2013 m. liepos mėn.; recenzuotas; parengtas spaudai 2013 m. rugpjūčio mėn.